

ÜHISKONNAÕPETUS

AINEKAVA

Õppeaine	Nädalatunde klassiti			
	6. kl	8. kl	9. kl	Kokku
Ühiskonnaõpetus	1	1	1	3

6. klass

Õppetegevus

Kasutatakse erinevaid õppemeetodeid, sh aktiivõpet:

- 1)rollimängud, arutelud, ühistegevus ja vabatahtlik töö;
- 2)õpimapi ja uurimistöö koostamine (küsitluse korraldamine, viitamisreeglitega tutvumine, töö esitlemine jms);
- 3)infootsing teabeallikatest, allikate kasutamine (nt temaatiline tekst, statistika, dokument, kaart jne); töölehtede täitmine;
- 4)juhtumianalüüs;
- 5)praktilised tööd: klassielu reeglite, päevaplaani ja isikliku eelarve koostamine

Õppesisu

Sotsiaalsed suhted

a) Inimesed meie ümber, kogukonnad; Euroopa riigid ja rahvad; sallivus.

- 1)Eestis ja õpilase kodukohas elavad rahvarühmad (sotsiaalsed, rahvuslikud, religioossed jm)
- 2)Sooline võrdõiguslikkus
- 3)Pere ja suguvõsa. Naabruskond maal ja linnas. Sõpruskond. Koolipere
- 4)Euroopa riigid, Eesti naaberriigid

b) Vabatahtlik tegevus: kodanikuühendused ja -algatus; koostöö

- 1)Kodukohas tegutsevate seltside, klubide ja ühenduste tegevus
- 2)Noorteorganisatsioonid
- 3)Eakohased kodanikualgatuse võimalused
- 4)Koostöö ja ühistegevus, kommunikatsioonivõimalused

Demokraatia

a) Demokraatia põhimõtted ja selle toimimine

1)rahva osalemine ühiskonna valitsemises

2)Võimude lahusus. Riigikogu, Vabariigi Valitsus, Vabariigi President, kohus

3)Kohalik omavalitsus

4)Seaduse ülimuslikkus, seadus kui regulatsioon

5)Peamised inimõigused (õigus elada, õigus vabadusele ja inimväärikusele jne)

b) Koolidemokraatia; lapse õigused ja võimalused osaleda poliitikas (4 tundi)

1)Õpilasmavalitsus, õpilaste osalemine koolielu korraldamises ja õpilasesinduses

2)Kooli sisekord (kodukord)

3) Lapse õigused (õigus saada haridust, õigus vanemlikule hoolitsusele jne). Õiguste, kohustuste ja vastutuse tasakaal.

Töö ja tarbimine

1)Aja ja kulutuste planeerimine ning raha kasutamine, laenamine ja säästmine

2)Elukutsed –teadmised ja oskused. Elukestev õpe.

3)Elukutsed ja ettevõtted kodukohas

4)Teadlik, säästev tarbimine

5)Töökultuur ja tööeetika

Meedia ja teave

1)Raamatukogu, Internet

2)Ajalehed, ajakirjad, raadio, televisioon, meediakanalite integratsioon

3)Teadlik infotarbimine ja -edastamine

4)Autoriõiguste kaitse

Õpitulemused

Teema sotsiaalsed suhted läbimise järel õpilane:

1)seletab oma sõnadega ning kasutab kontekstis mõisteid rahvus, riik, võrdõiguslikkus ja sallivus;

2)nimetab Eestis ja kodukohas elavaid rahvarühmi ning kirjeldab nende eluolu ja kultuuritraditsioone;

3)nimetab Eestis esindatud peamisi usundeid ja kirjeldab nende kombeid;

4)toob näiteid naiste ja meeste võrdsete õiguste ning nende rikkumise kohta Eestis;

- 5) suhtub sallivalt erinevustesse;
- 6) teab ja hoiab kogukonna traditsioone;
- 7) teab, mis on isikutunnistus ja reisidokumendid (pass, isikutunnistus);
- 8) nimetab ja näitab kaardil Eesti naaberriike ning toob näiteid, kuidas muu maailm mõjutab elu Eestis.
- 9) seletab oma sõnadega ja kasutab kontekstis mõisteid kodanikuühendus, kodanikualgatus, vabatahtlik tegevus;
- 10) nimetab kodukohas tegutsevaid seltse, klubisid ja ühendusi ning kirjeldab nende tegevust;
- 11) nimetab kodukohas ja koolis tegutsevaid noorteorganisatsioone ning kirjeldab nende tegevust;
- 12) teab kodukoha kodanikualgatusi ning algatab neid ja osaleb neis võimaluse korral;
- 13) toob näiteid vabatahtliku töö kasulikkuse kohta; märkab probleeme ja pakub vajajatele abi.

Teema demokraatia läbimise järel õpilane:

- 1) seletab oma sõnadega ja kasutab kontekstis mõisteid inimõigus, seadus, demokraatia;
- 2) iseloomustab ja väärtustab demokraatia põhimõtteid (arvamuste mitmekesisus ja sõnavabadus, osalus aruteludes ja otsustamises, õigus valida ja olla valitud);
- 3) nimetab ja austab inimõigusi;
- 4) teab, et Eesti on demokraatlik vabariik; nimetab Vabariigi Valitsuse, Riigikogu ja Vabariigi Presidendi peamisi ülesandeid;
- 5) teab, mis on kohalik omavalitsus; toob näiteid oma valla/linna omavalitsuse tegevuse kohta;
- 6) teab, et kõik on võrdsed seaduse ees ja peavad seadusi täitma; toob näiteid seaduskuuleka käitumise kohta.
- 7) kirjeldab demokraatia põhimõtete toimimist koolis;
- 8) märkab ning arvestab erinevaid huve ja võimalusi ning on valmis koostööks ja kokkulepeteks; oskab otsida ning pakkuda abi probleemide lahendamisel;
- 9) toetab oma suhtumise ja tegutsemisega koolidemokraatiat;
- 10) tunneb ÜRO lapse õiguste konventsiooni põhimõtteid, nimetab lapse õigusi ning tunneb õiguste ja vastutuse tasakaalu.

Teema töö ja tarbimine läbimise järel õpilane:

- 1) teeb vahet vajadustel, soovidel ja võimalustel;
- 2) teab, kuidas teenitakse raha ja millest koosneb pere eelarve; oskab kulutusi tähtsuse järjekorda seada, koostada eelarvet oma taskuraha piires ning planeerida oma aega;

- 3)teab internetipanga ja pangakaardi (PIN-koodi) turvalise kasutamise reegleid;
- 4)iseloomustab, milliseid isiksuse omadusi, teadmisi ja oskusi eeldavad erinevad elukutsed;
- 5)selgitab erinevate elukutsete vajalikkust ühiskonnale,
- 6)oskab tarbijana märgata ja mõista tooteinfot ning tunneb tarbija õigusi.

Teema meedia ja teave läbimise järel õpilane:

- 1)oskab leida teavet oma eesmärkide ja huvide tarbeks, sh kasutab indekseid, sõnastikke, otsingumootoreid ning entsüklopeediat;
- 2)oskab eristada fakti ja arvamust;
- 3)oskab esitada oma teadmisi ja seisukohti; loob, kasutab ning jagab infot;
- 4)väärtustab teiste autorite ja enda tehtud tööd; viitab teiste autorite loomingule; tunneb autorina vastutust oma teose eest ning teadvustab autorikaitsega seonduvaid probleeme Internetis;
- 5)tunneb Interneti võimalusi, kasutamise ohtusid ja informatsioonilise enesemääramise võimalusi;
- 6)mõistab, et reklaami taga on müügiedu taotlus

Hindamine

- 1)Hinnatakse õpilase teadmisi ja oskusi suuliste vastuste, sh esituste ning kirjalike tööde alusel, arvestades teadmiste ja oskuste vastavust ainekavades taotletavatele õpitulemustele ning õpilase individuaalseid iseärasusi ja mõtlemise arengut.
- 2)Hoiakute ja väärtuste kohta (nt huvi tundmine, tähtsuse mõistmine, väärtustamine, vajaduste arvestamine, reeglite järgimine) antakse tagasisidet.
- 3) Praktiliste tööde puhul hinnatakse mitte ainult tulemust, vaid ka protsessi kulgu.
- 4)Kokkuvõtvaiks hindamiseks kasutatakse arvamyslugu ja juhtumianalüüsi, dokumendi ja kaardi tundmist, avatud ja etteantud vastustega ülesandeid, mõiste ja selgituse kokkuviimist, teabe tõlkimine teise vormi ning informatsiooni leidmist ja kasutamist.
- 5)Õppeaasta lõpus hinnatakse õpimappi.

8. klass

Õppetegevus

Ühiskonnaõpetuses kasutatakse erinevaid õppemeetodeid:

- 1)aktiivõpe: rollimäng, arutelu, diskussioon, väitlus, ajurünnak; ühistegevus, projektõpe (nt referaadi, uurimistöö, arvamusloo, õpimapi koostamine (viitamisreeglitega tutvumine, töö esitlemine);
- 2)temaatilised mängud, nt tarbijakaitse;
- 3)infootsing teabeallikatest ja andmete töötlemine ning esitamine IKT võimalusi kasutades; statistika, allikate, sh juriidiliste tekstide ja kaardi analüüs;
- 4)töölehtede täitmine; reklaami, teemakohaste filmide jms kriitiline analüüs;
- 5)juhtumianalüüs.

Õppesisu

Ühiskonna institutsiooniline struktuur – avalik sektor, tulundus- või ärisektor, kolmas sektor

- 1)Avalik sektor ja selle institutsioonid (riigiasutused, kohalik omavalitsus, avalik-õiguslikud asutused).
- 2)Erasektor kui kasumile suunatud sektor.
- 3)Kolmas sektor kui mittetulundussektor. Sihtasutused, heategevus, vabatahtlik töö, kodanikualgatused

Ühiskonnaliikmete õigused

- 1)Inimõigused meie igapäevaelus, riigi ja üksikisiku roll nende tagamisel. Inimõiguste rikkumise ärahoidmine. Vägivald, kuritarvitamine, inimkaubandus.
- 2)Põhiõigused; sotsiaal-majanduslikud, poliitilised ja kultuurilised õigused.
- 3)Lapse õigused, kohustused ja vastutus. Lastekaitse rahvusvahelised probleemid. UNICEFi tegevus.
- 4)Inimkaubandus, tööorjus, seksuaalne ekspluateerimine.

Kodanikuühiskond

- 1)Kodanikuühiskonna olemus ja põhijooned. Vabauhendused ja MTÜd. Kirik ja usuühendused.
- 2)Kodanikuosalus ja kodanikualgatus.. Vabatahtlik tegevus, kaasatus ühendustesse ja organisatsioonidesse.

- 3)Noorte osalusvõimalused. Õpilasomavalitsus ja õpilasorganisatsioonid. Noorteprojektid.
- 4)Käitumine kriisioludes.

Majandus

- 1)Turumajanduse põhijooned. Nõudmine ja pakkumine. Konkurents. Tootlikkus ja kasum.
- 2)Ettevõtluse vormid: aktsiaselts (AS), osaühing (OÜ), füüsilisest isikust ettevõtja (FIE).
Ettevõtluse roll ühiskonnas. Ressursside jagunemine maailmas.
- 3)Riigi roll majanduses: plaanimine ja regulatsioon. Riigieelarve. Maksud, maksustamise põhimõtted. Tulude ümberjagamine. Ühishüved ja sotsiaalne turvalisus. Aus maksumaksmine.
- 4)Sotsiaaltoetused ja sotsiaalkindlustus.
- 5)Tööturg. Tööandja ja töövõtja rollid töösuhetes. Tööõigus. Hõivepoliitika, tööturu meetmed tööandjaile ja tööotsijaile. Erinevast soost, erineva haridustaseme ning töö- ja erialase ettevalmistusega inimesed tööturul.
- 6)Isiklik majanduslik toimetulek. Eesmärkide seadmine ja ressursside hindamine. Palk ja palgaläbirääkimised. Isiklik eelarve. Elukestva õppe tähtsus pikaajalises toimetulekus.
- 7)Säästmine ning investeerimine. Laenamine..
- 8)Tarbijakaitse kaupade ja teenuste turul. Tootemärgistused.
- 9)Isiklik ettevõtlus.

Õpitulemused

Teema ühiskonna struktuuriline struktuur läbimise järel õpilane

- 1)teab ja oskab kontekstis kasutada mõisteid avalik sektor, riigiasutus, avalik-õiguslik asutus, äri sektor, eraettevõtte, mittetulundussektor, sihtasutus;
- 2)selgitab ühiskonna sektorite spetsiifikat ja rolli ühiskonnas;
- 3)teab sotsiaalse ettevõtluse ja vabatahtliku töö võimalusi.

Teema ühiskonnaliikmete õigused läbimise järel õpilane

- 1)teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid inimõigused, põhiõigused;
- 2)tunneb inimõigusi ja lastekaitse põhimõtteid;
- 3)kirjeldab õiguste ja kohustuste, vabaduse ja vastutuse seost;
- 4)tunneb riske, oskab vältida ohtusid ja teab, kust otsida abi

Teema kodanikuühiskond läbimise järel õpilane

- 1)teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid kodanikuühiskond,

vabaühendus, kodanikuosalus, kodanikualgatus;

2)iseloomustab kodanikuühiskonna rolli demokraatia tagamisel;

3)mõistab kodanikuühiskonna ja vabaühenduste toimimise põhimõtteid ning eesmäärke;

4)analüüsib kodanikuühiskonnas tegutsemise võimalusi ja probleeme ning pakub lahendusi.

Teema majandus läbimise järel õpilane

1)teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid turumajandus, turg ja turusuhted, nõudmine, pakkumine, konkurents, tootlikkus, kasum, riigieelarve, riiklikud ja kohalikud maksud, ühishüve, sotsiaalne turvalisus, vaesus, sotsiaalkindlustus, sotsiaaltoetus, tööturg, bruto- ja netopalk, laen, investeering, tarbijakaitse;

2)tunneb erineva haridusega inimeste võimalusi tööturul; teab, mida tähendab olla omanik, ettevõtja, tööandja, töövõtja, töötu;

3)analüüsib ja hindab oma huve, võimeid ja võimalusi edasiõppimist ning karjääri plaanides;

4)teab eelarve koostamise põhimõtteid, oskab arvutada netopalka;

5)teab oma õigusi ja vastutust tarbijana ning tarbib säästlikult;

6)kirjeldab tänapäeva turumajanduse põhimõtteid ning ettevõtluse ja riigi rolli majanduses; selgitab maksustamise eesmäärke, teab Eestis kehtivaid makse, üksikisiku õigusi ja kohustusi seoses maksudega.

Hindamine

1)Kokkuvõtvaks hindamiseks sobivad probleemküsimuse avamine, arvamused, uurimus ja juhtumianalüüs, dokumendi, statistiliste andmete ning karikatuuri analüüs, kaardi tundmine, avatud ja etteantud vastustega ülesanded: mõiste ja selgituse kokkuvõtmine, teabe tõlkimine teise vormi (graafikust tabelisse vms), informatsiooni rühmitamine.

2)Praktiliste tööde puhul hinnatakse töö planeerimise, tegemise, tulemuste tõlgendamise, järelduste tegemise, põhjendamise ning tulemuste esitamise oskust.

3)Ühiskonnaõpetuses võib õpilane sooritada loovtöö.

9. klass

Õppetegevus

Ühiskonnaõpetuses kasutatakse erinevaid õppemeetodeid:

- 1)aktiivõpet: rollimäng, arutelu, diskussioon, väitlus, ajurünnak; ühistegevus, projektõpe (nt referaadi, uurimistöö, arvamustöö, õpimapi koostamine (viitamisreeglitega tutvumine, töö esitlemine);
- 2)temaatilised mängud, nt tarbijakaitse;
- 3)infootsing teabeallikatest ja andmete töötlemine ning esitamine IKT võimalusi kasutades; statistika, allikate, sh juriidiliste tekstide ja kaardi analüüs;
- 4)töölehtede täitmine; reklaami, teemakohaste filmide jms kriitiline analüüs;
- 5)juhtumianalüüs.

Õpisisu

Ühiskond ja sotsiaalsed suhted, meedia ja teave

- 1)Raamatukogu, internet.
- 2)Ajakirjanduse roll ühiskonnas: informeerimine, tähelepanu juhtimine probleemidele, avaliku arvamuse kujundamine, meelelahutus.
- 3)Kommunikatsioonieetika, avaliku ja eraelu piir.
- 4)Turunduskommunikatsiooni funktsioon ja liigid: valimisreklaam, sotsiaalreklaam, kommertsreklaam jne.
- 5)Autoriõigused ja -vastutus, teoste kasutamine: viitamine, tsiteerimine, üles- ja allalaadimine. Plagieerimine.

Ühiskonna sotsiaalne struktuur

- 1)Sotsiaalsed rühmad ühiskonnas: soolised, ealised, rahvuslikud, usulised, varanduslikud, regionaalsed jm.
- 2)Sotsiaalne kihistumine ja selle põhjused. Sotsiaalne sidusus. Sotsiaalne tõrjutus. Sotsiaalne õiglus ja võrdõiguslikkus. Solidaarsus.
- 3)Väärtused ja identiteedid. Mitmekultuuriline ühiskond ja selle võimalused ning probleemid.

Riik ja valitsemine, demokraatia

- 1)Demokraatliku ja mittedemokraatliku ühiskonna erinevused.

2)Demokraatliku valitsemise põhijooned: võimuorganite valitavus ja aruandlus, võimude lahusus ja tasakaal. Õigusriik. Kodanikuvabadused ja -õigused

Eesti valitsemiskord

1)Põhiseadus. Põhiseaduslikud institutsioonid. Riigikogu koosseis ja ülesanded. Valitsuse moodustamine ja ülesanded. Vabariigi President. Kontrollorganid: õiguskantsler, riigikontroll. Kohus. Kohalik omavalitsus.

2)Õigussüsteem.Eesti kohtusüsteem. Õigusaktide kasutamine. Alaealiste õiguslik vastutus.

3)Kodakondsus. Eesti kodakondsuse saamise tingimused. Kodanikuõigused ja -kohustused. Euroopa Liidu liikmesriikide kodanikud, kodakondsuseta isikud ning kolmandate riikide kodanikud, nende õigused ja kohustused Eestis.

4)Erakonnad. Erakonna ülesanded demokraatlikus riigis. Eesti parlamendierakonnad. Valimised. Kandidaadid ehk valitavad ja hääletajad ehk valijad; nende rollid. Valimiskampaania. Teadlik hääletamine.

5)Eesti Euroopa Liidu liikmena. Eesti rahvusvahelistes organisatsioonides.

Õpitulemused

Teema ühiskond ja sotsiaalsed suhted läbimise järel õpilane

1)teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid avalik arvamus, avalik elu, eraelu, ajakirjandusvabadus, ajakirjanduseetika, autoriõigus, autorivastutus, reklaam, intellektuaalomandi kaitse;

2)iseloomustab näidete varal avaliku ja eraelu piiride seadmist ning ületamist;

3)avaldab arvamust ajakirjanduses käsitletavate probleemide kohta; kasutab lihtsamaid uurimismeetodeid probleemide kirjeldamiseks;

4)teab reklaami funktsioone ja liike;

5)tunneb ja austab autori õigusi ning vastutust; viitab ja tsiteerib nõuetekohaselt.

Teema ühiskonna sotsiaalne struktuur läbimise järel õpilane

1)teab ja oskab kontekstis kasutada mõisteid sotsiaalsed erinevused, sotsiaalne kihistumine, sotsiaalne sidusus, sotsiaalne tõrjutus, identiteet, mitmekultuurilisus;

2)märgab erinevusi sotsiaalsete rühmade vahel ja mõistab nende põhjusi;

3)väärtustab sotsiaalset õiglust ja sidusust;

4)väärtustab soolist võrdõiguslikkust;

5)mõistab kultuuride erinevusi ja oskab suhelda teiste kultuuride esindajatega.

Teema riik ja valitsemine läbimise järel õpilane

- 1)teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid demokraatia, autokraatia, totalitarism; võimude lahusus ja tasakaal, õigusriik, kodanikuõigused, kodanikuvabadused, kodanikuühiskond, kodanikualgatus;
- 2)selgitab demokraatia põhimõtteid ning nende rakendamist riigivalitsemises;
- 3)tunneb demokraatlikus ühiskonnas kehtivaid reegleid (nt pluralismi, kaasamist, vähemusega arvestamist, igäühe võrdsust seaduse ees); käitub demokraatia põhimõtete järgi;
- 4)eristab demokraatiat ja autokraatiat, võrdleb demokraatliku, autoritaarse ja totalitaarse ühiskonna põhijooni;
- 5)selgitab õigusriigi toimimise põhimõtteid.

Teema Eesti valitsemiskord läbimise järel õpilane

- 1)teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid põhiseadus, põhiseaduslik institutsioon, põhiseaduslikud õigused, seadusandlik võim, opositsioon, koalitsioon, täidesaatev või, president, õiguskantsler, riigikontroll, kohalik omavalitsus, kohus, õigusakt; erakond, valimised, kodakondsus, kodanik, alaline elanik;
- 2)tunneb ja oskab kasutada Eesti Vabariigi põhiseadust ning iseloomustab Eesti riigi poliitilist ja halduskorraldust;
- 3)mõistab seaduste järgimise vajadust ja seaduste eiramise tagajärgi ning teab, kuhu oma õiguste kaitseks pöörduda; oskab leida vajalikku õigusakti ning kasutada elektroonilist Riigi Teatajat;
- 4)teab riigi- ja omavalitsusasutuste struktuuri, sh riigi- ja omavalitsusasutuste portaalide kasutusvõimalusi;
- 5)tunneb kodanikuõigusi ja -kohustusi, Eesti Vabariigi ja Euroopa Liidu kodakondsuse saamise tingimusi;
- 6)selgitab valimiste üldiseid põhimõtteid;
- 7)teab peamisi rahvusvahelisi organisatsioone, mille liige Eesti on;
- 8)nimetab Eesti parlamendierakondi;
- 9)teab Euroopa Liidu liikmelisusest tulenevaid õigusi, võimalusi ja kohustusi

Hindamine

- 1)Kokkuvõtvaks hindamiseks sobivad probleemküsimuse avamine, arvamislugu, uurimus ja juhtumianalüüs, dokumendi, statistiliste andmete ning karikatuuri analüüs, kaardi tundmine, avatud ja etteantud vastustega ülesanded: mõiste ja selgituse kokkuviimine, teabe tõlkimine teise vormi (graafikust tabelisse vms), informatsiooni rühmitamine.
- 2)Praktiliste tööde puhul hinnatakse töö planeerimise, tegemise, tulemuste tõlgendamise, järelduste tegemise, põhjendamise ning tulemuste esitamise oskust.
- 3)Ühiskonnaõpetuses võib õpilane sooritada valikeksami.